

IZHAJA VSAK ČETATEK			
V ITALIJI:		Narodna znaša:	
Celoletno naprej plačano	1.10.40	Celoletno	1.18.20
pololetno	5.20	pololetno	9.10
četletno	2.60	četletno	4.60

Posamezni izvod 20 cent., zastareli izvod 1.10.40. — Oglasi: Za vsak vrsto visokine ene kolone v širini 63 mm: finančni oglasi 1.10. osmrtnice, zahvale, poslanice, vabila 80 cent., trgovski in obrtniški oglasi 60 cent. — Plača se vnaprej.

DELO

Trst, 18. maja 1922. — Leto III. — Štev. 131.

Glasilo Komunistične stranke Italije

Ruski odgovor meščanskim državam

Ruska delegacija v Genovi je odgovorila na spomenico kapitalističnih držav tako, kakor je bilo potrebno in časno za zastopnike prve in velike delavske in kmetijske republike.

V svojem odgovoru ugotavlja ruska delegacija naprej dejstvo, da se ni naredilo v Genovi nobenega koraka naprej v zadevi odnosa med kapitalistično Evropo in revolucionarno Rusijo. Ruska delegacija je prišla na konferenco z velikimi načrti, po katerih naj bi se koristilo splošni evropski gospodarski krizi in veliki revščini, ki vlada na Ruskem. O teh dveh najvažnejših vprašanjih se ni na konferenci dosedaj niti govorilo. Obratno se je govorilo v Genovi prav veliko o starih ruskih dolgov in o drugih takih rečeh, ki so morale narediti na vsakega vsta, da so hoteli zastopniki kapitalističnih držav dejansko le soditi in obsoditi revolucionarno držnost ruskega delavca in kmetja. Zlasti sta pokazali v Genovi Francija in Belgija, da jima je veliko več ležaje na tem, da bi se prisililo Rusijo plačati stare dolge, kakor pa na tem, da bi se posreželo zaležiti gospodarski polom Evrope.

Napram povsem opravičeni intransigenci, ki je vlada na strani zastopnikov kapitalističnih držav, ni preostalo ruski delegaciji drugega kakor da se je postavila še sama na intransigentno stališče.

Kapitalistične delegacije so zahtevale od Rusije naj prepreči doma vajo akcij, ki bi imela namen podpirati revolucionarno gibanje v tujini. Ruska delegacija je odgovorila, da ona ne more tega preprečiti niti prepovedati, ker se ne more na Ruskem prepovedati nobenemu nišar kar je po zakonih dovoljeno. — Zahtevalo se je od Rusije naj prizna kot dolžene sedanje meje ruske države. Ruska delegacija je odgovorila, da tega ne more sprejeti in da bo glede svojih mej še sama govorila s prizadetimi državami.

Kar se tiče priznanja dolgov starih carističnih in demokratičnih vlad, je odgovorila ruska delegacija, da je vsaka revolucija uničila dolge in v pogodbe prejšnjih vlad. To so pač prave revolucije, preko katerih ne more in ni mogel nikdar nihče. Tudi velika francoska revolucija je uničila vse dolge in pogodbe kraljevih vlad. Kar francoski revolucionarji so ravno kapitalistične vlade tudi tekom vojne. Oni so zarubile ne le imetje sovranih držav, marveč tudi privatno imetje podanikov sovranih držav. S kakšno pravico se sedaj zahteva, naj bi ruski narod plačeval stare caristiške dolge?

Najbolj je pa morala udariti rusko delegacijo kapitalistična zahteva naj se na Ruskem ustvari privatna lastnina. Tako se mora namreč tolažiti ona zahteva v spomenici, ki je hotela naj bi rešila vprašanje privatne posesti posameznikov posebna komisija, v kateri bi bila zastopana Rusija po enem delegatu. Češterin je odgovoril, da spda rešitev tekega vprašanja edinele ruskomu ljudstvu. To pravico si je rusko ljudstvo izvojevalo v revoluciji in si je ne bo pustilo več odvzeti od nobenega.

Rusija je bila na konferenco v Genovi povabljen. Prišla je in sicer z najboljšimi nameni. Ruska delegacija je prinesla seboj vse polno načrtov, po katerih bi se dovolilo tujim kapitalistom da izkoristijo, pod gotovimi pogoji, nekatere ruske industrije in nekatere rudnike. Hotela je koristiti sebi in v vsej Evropi in se je pokazala na konferenci več nego dobrohotna. Njena dobrohotnost so smatrali nekateri za strah. Zato so hoteli naprtili ruskomu narodu bremena, ki jih ruska delegacija ni mogla in jih ni smela sprejeti.

Hoteli so ravnati z Rusijo kakor s premaganim vojskovo na bojnem polju. Ruska delegacija se je posmelala in odgovorila. Odgovor je pa napravil med kapitalističnimi državami še večji razdor nego je bil dosedaj.

Ko so gospodje dobili ruski odgovor v roke, so ostali prestrašeni. Hoteli so vsi takoj oditi. Kasneje so spreveteli, da bi bilo to vendarle prenehanje in so ostali. Sklenili so, da se bo konferenca morala zaključiti. Imenovali bodo le posebno komisijo, ki naj ob nezavestnosti ruskih zastopnikov sklene pogoje, ki se jih naj vsi Rusiji. Ruska delegacija je pa odgovorila takoj pismeno, da ne bo priznala nobenih sklepov, ki bodo sprejeti v njeni nezavestnosti.

Genovska konferenca se je torej končala. Delavci niso se sicer odpotvali in še je na svetu ljudi, ki se nadejajo, da bo konferenca nadaljevala svoje delo. Skoro gotovo se pa ta ne bo zgodilo. S konferenco v Genovi se je povečalo število meddržavnih zborovanj ki niso prinesle dosedaj nobenemu nobenih koristi. Le nekaj se je zgodilo v Genovi. Tam je bila sklenjena mirovna pogodba med Nemčijo in Rusijo. In ta mirovna pogodba pove ob enem, da oni dve državi, Nemčija in Rusija, ki sta bili na konferenco povabljeni, in katerih je konferenca hotela enostavno diktirati pogoje, oni dve državi, ki sta imeli biti premagani, uspešni kapitalizem sta dejansko zmagnali.

Kapitalizem ne vidi v svojem propadu. Se si domisljuje, da je močan; še si domisljuje, da lahko komandira. Zato postaja smešen kakor, so bili smešni francoski plenjeniki, v boju proti francoski revoluciji. Francija, ki je bila pred sto leti na čelu revolucije, je danes na čelu reakcije. Vodstvo revolucije je pa prevzel proletarijat ene države, ki je pred sto leti ustvaril sveto alianco proti zmagnitemu pohodu revolucionarnih idej. Sveta alianca je postala, poginila bi tudi danes naša sveta alianca reakcijskih držav in zmagnala bo popolnoma proletarska revolucija.

Genova je povedala to onim, ki imajo dober sluh. Gluhi in slepci so pa itak sojeni poginu.

Genovska konferenca

Nema medju nama ni jednega, koji bi pomislilo da je ucestvovanje delegata Sovjetske Rusije, predstavnika svetovnega proletariata celoga sveta, na genovskoj konferenciji, — niko od nas ne misli, da je to odustanak od svetske revolucije. Mi znamo da su se ti naši predstavnici uputili u Genovu poslani od radnika i seljaka Sovjetske Rusije, uz odobrenje i — zato da štite interese svih nas, da krče put svetskoj revoluciji. A ipak, kad se govori o nekoj suradnji izmedju kapitalista i revolucionarnog proletariata, a na genovskoj konferenciji se samo o tome i govori, može kome da bude stvar nejasna. Zato bi valjalo da malo porazgovorimo o toj konferenciji, na koju gleda danas ceo svet.

Forma društvenog uređenja zavisi uvek od načina proizvodnje toga društva, pa i komunistički poredak dolazi — po tom zakonu — kao posledica razvoja industrije. Ali, uslov za komunističko društvo je visoko razvijena industrija, i, kad se komunistički poredak zavodi samo u jednoj državi, ta država mora da bude industrijalna.

Taj slučaj je danas u Rusiji. Ako velimo da su ruski radnici i seljaci uspostavili diktaturu proletariata kako bi uveli komunistički poredak, velimo ujedno (drugim rečima) da je cilj te diktature prvo da industrijalizira tu Rusiju, jer dosad nije bila takova. Diktatura proletariata u Rusiji služi zavodjenju komunističkog poretka s tim što mora prvo da industrijalizira tu zemlju. Naravno se oni što misle da će se Rusija time ponovo «kapitalizirati», to jest da će se time sve bogatstvo preneti u ruke malog broja pojedina. Razlika je velika izmedju industrijaliziranja koje provode privatni kapitalisti i onoga što provodi država radnika i seljaka. Prvi ga ne provode radi polepsanja života radnog naroda, već ga provode svaki radi svog profita. Zato oni podižu samo onu industriju, koja im više profita donosi, samo onda kad ga donosi i samo tamo gde im se bolje isplati; drugi svog ličnog profita oni jedan drugom ometaju razvoju, pa često i upropaštaju i onu industriju što već postoji. A sovjetska država, sam radni narod, razvija industriju svim silama, onu koja je nužna i onako kako se najbolje može, da olakša i polepsa život radnog naroda, da održi državu slobodnih radnika i seljaka, da uništi kapitalističku klasu i da zavede komunistički poredak.

Razume se, da bi ceo taj put bio po svim drukčiji kad bi radnici i seljaci celog sveta oteli vlast buržoazije, ili bar oni iz kraljeva najindustrijalnijih. Ali, slava socializacijama svih vrsta (to im ne možemo zaboraviti!) proletarijat je osvojio vlast samo u Rusiji. I zato herojski proletarijat R. S. F. S. R. mora da snosi muke kakve nikad nijedna vrsta ljudi nije snosila, — da očuva tekovine revolucije, jer će samo tako osigurati skoro pobedu svetskog proletariata.

Poslo kapitalistički prodržljivi odlično znaju šta je Sovj. Rusija za sve nas, oni nastoje da je sruše po svaku cenu. Kad nisu mogli vojnim pohodima, da postignu cilj, odlučili su blokadom da je osude na smrt, jer znaju da Rusija sa malenom industrijom ne može da živi bez saobraćaja sa ostalim svetom, pa da je sam njihov bog na vlasti; a nisu verovali da je svest ruskog proletariata moćnija od tog svemogućeg boga. Ruski proletarijat, s holim se mi ponosimo i ujedno se stidimo pred njim, taj ogromni Hrist — veći od svih Hristova, — je odlučio da snosi nadbožne muke, makar i desetina godina, ali da dovede radni narod do pobeđe. I mi vidimo plan, suhoparan i hladan — a ipak božanstven, plan o elektrifikaciji Rusije. Ruski proletarijat je odlučio da provede elektrifikaciju cele države radnika i seljaka, da industrijalizira tu zemlju i da prkos celom svetu. Na to su se odlučili svesni proletari Rusije, i ako znaju da će se taj plan provesti najbrže za deset godina, ako ne bude nepredviđenih smetnji. Znači: podvrgnuti se strašnim mukama na desete godine — dobrovoljno, da ponize izdatke.

Ta tvrda i neslomiva volja za pobedom, uplašila je svetske kapitaliste više nego što ih je zbunila ratna koju sami nanosio. Svetskim ratom i «mirovnim» ugovorima kapitalisti potkopali temelje svog gospodarstva, a tu njihovu izgubljen «ravnotežu» doturkio savremeni nas b. kadom Rusije radnika i seljaka. Prirodna bogatstva Rusije su tako velika, da bez ruskih sirovina mora da propada i kapitalistička industrija — bez obzira na krvavu borbu.

I ovo sad genovska konferenca da nade izlaz iz ovog položaja. Ruski radni narod nema te snage da danas sam omeo od kapitalista sve mašine što im trebaju i traži ih od kapitalista uz neku oštetu, za t. zv. koncesije. To traži samo zato da se Rusija radnika i seljaka brže podigne, da u uštedi neke patnje, a sve to zato da osigura što skoriju pobedu celog proletariata. S tim će se svaki svestan radnik i seljak složiti, i nastojati svim svojim silama da obori vlast kapitalista i da oprosti muku ruski proletarijat i sebe. — Kapitalisti opet traže način da se oporave i da utvrde svoju vlast, ali ih nikad, a to ne mogu bez ruskih sirovina. (Neće ni s njima!) Oni dakle moraju da puste svoje kapitale u Rusiju, da ožive mrtve kapital Rusije, pa kad ne mogu po svojoj volji — moraju da traže dozvolu od Sovjeta, — od proletariata mučenika i pobednika. Oni hoće da iskoriste prirodna bogatstva Rusije samo u svoje gadne svrhe, ho-

će da osvoje Rusiju, da ponovo podjar me ruski radni narod, a znaju kako još samo sad mogu to da pokušaju, do kje ruski proletarijat u bedi. Sad se trude da udju pod što povoljnijim uslovima u Rusiju, da je posle sasvim potčinu.

Ako ikad pre, u poslednjih pet godina je ruski proletarijat pokazao kako je kadar da snosi čuda i da čuda stvara. Zato će on činiti samo toliko koncesija kapitalistima da im poveća apetit, ali da stalno ostane nadmoć u rukama proletariata. Ruski proletarijat je odlučan na sve, samo se nikad neće pokoriti. A kapitalisti će propasti brzo, i sami od sebe, ako ne podju za ruskim sirovinama. Oni sad poslednjim silama čine juru, ali im je kratak kao poslednja zimska čita i ako se nadje formula zajednički u Genovi za ulaz stranih kapitala u Rusiju, ali potvrdom i kontrolom proletariata, naci će se posle Genove posebni putevi za pojedine grupe kapitalista. — Oni moraju u Rusiju, jer im je to jedina nada! (Ali je jalova.)

Dakle, kako vidimo, Genova je polje žesće bitke od svih bitaka što se do sad odigrase izmedju kapitalista i proletariata, samo što je to bitka najnovijeg oblika. Nema ni truna sumnje da su naši poljaci u toj bitki daleko bolji od poljaka kapitalista, a još manje može da bude sumnje kako su naši vojskovođe neizmerno bolji od kapitalističkih. Urodila konferenca ovakim ili onakim odlukama, slupnim ugovorima ili razlazom, mi možemo samo da pobedimo, jer hoćemo pobedu po svaku cenu.

Kad smo to videli, možemo mirne duše da pogledamo šta se radi u toj konferenciji.

Kad pogledamo zapisnike, memorandum, proglase i razglase te konferencije, osetimo se u nekom čarobnom krugu: okreni se na koju bilo stranu — uvek vidiš isti zid pred sobom. Jedni hoće ekonomsku rekonstrukciju Evrope — da utvrde svoje gospodarstvo nad radnim narodom, a drugi je hoće — da ostvare zajednicu slobodnog radnog naroda. S jedne strane se čulo: priznajte dugove vaših prethodnika, vratite sve što ste nam oteli i popravite sve što ste nam pokvarili, pustite nas da radimo što nas je volja i u vašoj kući, — pa ćemo vam dati «pomoć»; jer, kako da uzajamno onom koji nam je toliko zatajio! A s druge strane: oteli smo samo svoje i još imamo da otmemo mnogo više, sve što nam pripada; pa ipak ćemo vam vratiti nešto, ako nam sad uzajmite da se oporavimo, jer — vidite i sami da — sad nemamo ni sami dosta. Celo vreme se peva ista pesma, a samo se modloje menja.

Ta konfencija je zapravo neki karataški sto. Partija mora da se odigra, jer je kriza neizdrživa. Svi ulažu, jedni će izvući više, drugi manje, ali krmar (domaćin) najviše. Poslo svaki hoće da udje u to rekonstruiranje Evrope pod što boljim uslovima, gleda u Genovi da stvori povoljne uslove za se. Odluka još nikakva nije pala i genovska partija još stoji kod deljenja karata. Igrači su prepređeni, te poznaju karte i kad su izvrtnu, pa ni jedan neće da primi one rđave. Ili će pošetiti igra sa adutima u rukama krmara (dobrog «pilera» Sovj. Rusije kao predvodnice svetskog proletariata; ili će se društvo raziti — da posle jednog po jedan od partnera dolaze krmaru, kradomice, «sve po ladu da nas ne poznaju».

Genovska konferenca, dakle, nije nikako izmirenje klasa. Ona nije kapitalizacija proletarske revolucije, niti gotova kapitalizacija kapitalizma, već je ogorčena borba na život i smrt izmedju kapitala i rada. Mi možemo mirno da gazimo kroz tu borbu, jer smo uvereni u svoju pobedu. Ali, to ne znači da možemo skraštenih ruku mirno da je posmatramo. Naša dužnost je da uložimo sve svoje sile u borbu protiv tlačitelja, ako hoćemo da se oslobodimo i ako smo slobode vredni. To nam je dužnost uvek i svuda, pa makar na kom polju da se borba vodi. Ne mimoilazi nas ta dužnost ni sad kad se ležišće borbe nalazi na genovskoj konferenciji. I zato će svaki svesni proletari iskoristiti svaku priliku, stvorice je gdje je nema, da na najizrazitiji način pokaže kapitalistima kako svesni proletarijat celog sveta govori kroz usta sovjetske delegacije. Mi moramo i na toj konferenciji da se nadujemo u borbenom redu pored rusog proletariata, jer se ruski proletarijat penje na Golgotu bez svoje krvi — a za sve nas.

Budimo dostojni da se navoemo drugovima drugova iz Rusije i pokazimo da jesmo!

AZ-BUKI.

Pismo iz Jugoslavije

Politični položaj — neizpremenjen. Vse miruje, ker je pred durmi kraljeva poroka. In zato škrilje absolutistični voz dalje in njegova koleša se pogrezajo vedno globlje v blato. Demokraciji in radikalni se sicer psujejo med seboj, ali družijo jih — Jasi. Na volitve vladne stranke se prav nič ne mislijo, ker nimamo še niti volivnega zekona. — Pravijo, da ima stari Pašić pripravljen še en «izhoda», ako bi se zrušila sedanja koalicijska belgarški «porodici». Ta «izhoda» more preprečiti edino le revolucionarni proletarijat.

Sedaj pa nekaj resničnih zgodbi iz Eshazeije, iz katerih bo vsakdo lahko spoznal azijastvo Jugoslavije.

Ko je prišel kralj Aleksander v pozni jeseni 1. 1921. v Slovenijo, se je odpravila visoka gospoda v Kamniško Bistrico na lov na divje koze. «Visoka» gospoda si je najela v Kamniku 30 voz nikov. — In glej, danes sredi maja podpirajo vsi opozicijski časopisi upravičene zahteve teh nesrečnih 30 voznikov, ki jim še do danes niso plačali «visoki» gostje niti facka za vožnjo.

Baranji so pripeljali iz Madjarske čebele. Vse je šlo gladko do carine. Na carinarni so pa pričeli ubigati, kako za cariniti čebele. Ali je uvoz prost ali ne? Pa je začel carinik študirati: Mesa čebele ne jedo kakor levi in tigri, zato ne spadajo v njihovo vrsto. Paž pa brenti od čevla do čevla in se pasejo — da, da, pasejo se, ta bo prava. In šel je pogledat v knjigo, ki se ji pravi carinska tarifa in res! Tam je našel odstavke: «Stoka, koja pase» — Živina, ki se pase! — In carinil je čebele za volje. — Kako so ocarinili dotičnega carinika, zgodovina ne ve povedati.

Porotal sem vam že, da si je bradati Pašić med avtomobilsko vožnjo polnil nekaj reber. In — drugi dan je šla naša valuta za nekaj točk kvišku. Kakor hitro se je pa razširila vest, da se ni nverno polomil in da bo skoro vstal, je valuta zopet padla. Eden mora biti torej na tleh — Pašić ali gospodarstvo.

V Calu stavkajo kovinarji že sedmi teden. Očividno bo zmagnalo delavstvo. Kajli tednov je bilo 200 stavkavozov, sedaj so tudi ti vsi do zadnjega stopili v stavko.

V mariborskih železniških delavnicah je pričelo 2000 delavcev s pasivno resistenco. Tu vam prinašam še uradno statistiko o agrarni reformi. Vsa veleposelskva, ki so podrejena agrarni reformi obsegajo 849.197 oravol. Od tega je porazdeljenih 500.998 orav. med 184.791 kmetstkih rodbin.

V območju ljubljanske oblasti je takih veleposestev 11.586 oravol, porazdeljenih 2.756; v mariborski oblasti 16.117 oravol, porazdeljenih 12.278.

KOMUNOVIC.

Politični pregled

V Franciji so se pretečeno nedeljo vršile volitve v poslanstvo zbornice. Natančen izid ni še znan. Vendar se ve dosedaj, da so pridobili komunisti že tri poslanke več nego so jih imeli dosedaj. Tudi socialisti imajo tri poslanke več. Izvoljeni so med komunisti tudi oni francoski mornarji, ki so se pred letom spuntali na bojni ladji, ki se je nahajala v Črnem morju. Izvoljeni so v delavskih in kmetstkih volilnih okrajih.

Na Reki imamo veliko stavko delavcev, ki so uslužbeni v tamonjih ladjedelnici. Stavka je splošna. Delodajalci so skušali na vse načine, da bi dobili nekaj krumirjev, pa se jim ni posreželo. Zato so začeli odpuščati stavkajoče. Tudi to ni pomagalo ničesar. Odnosno je pomagalo toliko, da je prišlo tudi na Reki do enotne proletarske fronte, t. j. združile so se vse proletarske stranke in napovedale delodajalcem boj do skrajnosti.

Irski nima še svojega miru. Irski nacionalisti se še vedno bore proti Angliji. Oni ne priznajo poslednjih nobenih pravic nad Irsko in so zato nasprotni pogodb, ki je bila sklenjena med dosedanjim erezanizacij irskih puntarjev in angleško vlado. V vseh irskih mestih se vrše poulični boji med ustaši in vladnimi četami. Irski hočejo postati popolnoma samostojni, hočejo biti le svoja lastna republika.

Irski gori. To je res. Ali v njenem plamenju se zrcali le položaj vsega sveta.

Na Grškem je prišlo do čisto novele ministrske krize. Kralj je povelil

Evropske kapitalistične držav, ki so povzročile vojno in toj sledeča zla, špekulirajo sedaj z lakoto ob Volgi. Kaj bi hoteli evropski kapitalisti? Da iztisnijo iz ruskega proletariata milijone, ki so jih posodili carskim ministrom in generalom, da sa ruski delavci in kmetji odgovorijo zemlji in tvornicam, da pripustijo vse naravne zaklade evropskim industrialcem. Evropski kapitalizem se dela, kakor da bi ne bilo ruske revolucije, ne bilo vojne. Z eno besedo: Kapitalisti bi hoteli, da bi se svet sukal, kakor se je pred vojno. Za njih je ruski odgovor še pramil.

sestavo nove vlade bivšemu ministrskemu predsedniku Stratoscu, od katerega nima pričakovati grško ljudstvo nič kaj posebno dobrega.

Nemčija se nahaja pred stavko, kakšne dosedaj ni še imela. Ako ne pride namreč do sporazuma v par dneh, bo imeli na Nemškem veliko stavko kmetstkih delavcev. Položaj teh delavcev se je po vojni izredno poslabšal. Tekom vojne so dali domovini vse kar so imeli. Danes je domovina nanje pozabila in ne čuti niti potrebe, da bi jih podpirala v boju, ki so ga napovedali veleposelnikom. — V mnogih delih Nemčije je že prišlo do prask in do malih lokalnih stavk. Te pa več škodujejo nego koristijo splošnemu gibanju. Kmetstki delavci bodo prišli do zmage le tedaj kadar bodo nastopili skupno po vsej državi.

11. t. m. so pričele v Moskvi seje osrednja vserskega izvršnega odbora. Seje bodo trajale več dni, in na njih se bo reševalo najvažnejša vprašanja vseh v veliko zvezo združenih ruskih republik.

V italijanski provinciji Ferrara se je vršila pretečena dni velika stavka, ki se je udeležilo nad 50 tisoč kmetstkih delavcev. Karakteristika te stavke je v tem, da so jo vodili in so zanj agitirali fašisti. Oni fašisti, ki so se rodili zato, da bi preprečili vsako stavko, da bi se borili proti delavcem, o katerih so trdili da so vedno nezadovoljni, tisti fašisti so postali, morja proti svoji volji voditelji stavke.

Mi se temu nič ne tudimo. Fašisti so hrepeli po tem, da bi dobili v svoje vrste tudi delavce. Dobili so jih. Danes ne govorimo o sredstvih s katerimi so prišli delavci, da so prišli v njihove vrste. Ko so imeli delavce v svojih vrstah, so si gospodje mislili, da bodo delali sedaj z njimi kar bodo sami hoteli. Motili so se. Proti svoji najboljši volji so morali priznati, da so kmetstki delavci slabo plačani in so morali zato slediti gibanju, ki so ga delavci povzročili. Tako so postali fašisti voditelji stavke. Iz tega sledi, da se razrednoga boja ne da zatreti. Sledi zaključek da toliko časa, dokler bodo na svetu delodajalci in delavci, toliko časa se bo vršil oni razredni boj, ki ga niso iznašli komunisti, marve, ki je v družbi in bo toliko časa dokler ne izginijo razredi.

Stavka je končala, ker so veleposelniki pristali na zahteve delavcev in je vlada obljubila, da bo pričela takoj z nekaterimi deli, da zmanjša brezposelnost.

V Milanu se vrši sodna obravnava proti anarhistom, ki so obdolženi, da so pred letom vrli razstrelili stroj v gledališče «Diana», kjer je mnogo ljudi poginilo, mnogo jih je pa ostalo poškodovanih. Eden od anarhistov se je priznal za krivega. Na vprašanje ali mu je kaj žal, je odgovoril naj se vpraša najprej kapitaliste, ali jim je žal za vse one milijone, ki so umrli in oni, ki so ostali poškodani v vojni.

Sodnik mu je rekel, da je cinik.

Svetovna gospodarska kriza

Pojav gospodarskih kriz je v ozki zvezi s kapitalizmom. Odkar sloni narodno gospodarstvo na načelih kapitalizma, nastopajo gospodarske krize v gotovih obdobjih. Prvi vrsto so gospodarske krize posledica jova za profitom, ki povzroča, da proizvajajo podjetja več, kakor pa morejo ljudje kupovati. Vred tega obsega blaga v magacinah, produkcija se mora zmanjšati, podjetja omejo svojo obrate in med delavstvom naračča nezaposelnost, medse se zmanjšuje. V prvi vrsti je delavstvo, ki mora nositi vse težke posledice kapitalističnih gospodarskih kriz.

Te vrste kriz smo imeli pred svetovno vojno. Gospodarska kriza, ki jo preživljamo, je brezovno istotako kapitalistična značaja. Ali njeni vzroki leže globlje. In tudi njen značaj in njen obseg je vse drugačen, kakor pa je bilo to pri prvotnih gospodarskih krizah. Gospodarske krize v tem obsegu ne pozna zgodovina kapitalističnega gospodarstva. Današnja svetovna gospodarska kriza je kriza kapitalizma sploh. To nam kažejo zlasti tri stvari: 1. nezaposelnost, ki se nikoli ni dosegla take razsežnosti. 2. nezaposelnih je bilo: v Ameriki 5 milijonov; v Angliji 2 milijonov; v Belgiji 1.020.000; v Nizozemski 28.000; v Švici 80.000; na Švedskem 37.000; na Češkem 40.000.

Današnja gospodarska kriza je posledica svetovne vojne, ki je vrzela žepet v imperialističnem obdobju kapitalizma. Svetovna vojna je uničila ogromna bogastva in uničila milijone najboljših delavskih sil. Uničena je vrednost denarja v premenljivih deželah, zlasti pa v Nemčiji in Rusiji. Razdejano je svetovno gospodarstvo. V Rusiji je konvulsijska in intervencionistična akcija zapadnoevropskih kapitalističnih veliki uničila produktivna sredstva in razdejala promet. Versajski mir duši nemško gospodarstvo. Na bivših avstro-ogrskih tleh je naselilo nabroj malih držav, ki so se obdale s kitajskim zidom carinskih mej, ki silno otežujejo in omejujejo promet in trgovino.

To so v glavnem vzroki današnje svetovne gospodarske krize. Kriza pa se je pričela na Japonskem. Pojavila se je v tekstilni industriji vsled padanja cen bombaža, ki je stal: Aprila 1920 641 jenov, septembra 520 562 jenov, februarja 1921 260 jenov.

Kmalu pa se je prenesla kriza v Ameriko in od tam je prišla na Anglijo. Danes je razširjena na cel svet, ki jo občuti vsa. Ne se ni izgleda, da bi se stanje zboljšalo. Nasprotno, vnanji znaki kažejo celo poslabšanje krize. Kapitalistični svet hoće premagati krizo v prvi vrsti na račun delavstva in širokih mas delavskega ljudstva. Kapitalisti odpuščajo delavce, ker jih ne morejo plačati, kar ima za posledico naraščanje nezaposelnosti in bede. Delavcem pa, ki ostajajo še v delu, pa znižujejo mase. Delavske organizacije se sicer tamu stremijo odločiti uprjajo. V tej dobi samo vseh tega doživljati ogromne stiske v Angliji, Ameriki in Franciji. Kapitalisti imajo na svoji strani tudi državo, dotim so delavci navezani sami nase in na svojo organizacijo. Kapitalizem je v ofenzivi proti proletariatu. Proletariat je na umiku. Bode in nezaposelnost pa sta mogla zavrniti kapitalizma. V Nemčiji mora nositi vsa bremena svetovne vojne delavstvo in ne kapitalisti. Isto je tudi v Avstriji in drugod.

V Genovi hoćejo kapitalistične države najti izhod iz te stranske krize. Storie bi to rade na račun Nemčije in Rusije. Lloyd George, eden izmed najdalekovidnejših kapitalističnih politikov stremi za tem, da doskza rešitev na temelju evropske solidarnosti. Toda potek konferencie kaže, da so notranja nasprotstva med kapitalističnimi državami tako globoka da ni misliti na to, da bi prinesla genovska konferenca mnogo uspeha. In skoro gotovo je, da bodo medsebojna nasprotstva zopet izbruhnila na dan. Ni izgleda na to, da bi se kriza kmalu ublažila. Bodočnost je zadržita in negotova. Samo ena stvar točka je v Genovi, to je nemško-ruska pogodba, ki daje upanje na boljše in svetlejšo bodočnost.

M. L.

Slovenska republikanska stranka

Po tedniku «Naši Vasi», ki izhaja v Celju, posmamamo, da se je zemljoradniska stranka za Slovenijo pod vodstvom dr. Novcažana na shodi v Prilivci ob Sotli na zahtev okoli 1000 zborovanih spretnih in »Slovenska republikanska stranka. Za načelnika je bil izvoljen dr. Novcažan. Na ta način je stranka, ki so jo obnovili srbski zemljoradniki (ki so v parlamentu glasovali za zakon o zaštiti države) kot opozicijo proti preministrskim samostojnim, po kratkem času svojega obstoja, na zahtev v njej organiziranega ljudstva, odvrnila zneseno zemljoradništvo in poslala samostojno. Kakor je razvidno iz njenega glasila ima v programu republikanstvo in zadrudništvo, njena organizacija pa bazira na tkzv. «svetliskih svetih». Značilno je nadalje, da je to prva kmetijska stranka, ki se je spomnila, da obstoja tudi delavstvo kot vreden faktor, kar povsod poteg-krmetov imenuje tudi delavce. Tudi ne pljuje po proletariatu Rusiji, kakor je to navadno pri samostojnih, ampak pravi: «Na naših mestih imamo same republike in iz vseh Rusije čujemo svarilni glas, da so minili časi, ko je delavstvo in tiranija». Zanimna naša razmisli razvoj te stranke; ali bo zrela stopiti in obdržati se na razrednih tleh kot stranka delavnega ljudstva, ali pa bo dokaj po prvih volilnih uspehih odjadrala na pot vseh dosedanjih malomesečnih strank. Da si zamorjajo naši čitatelji ustvariti sami jasno sodbo, prinašamo resolucijo sprejeto na shodi v Prilivci:

«1. Da izrazimo vsrni dosedanjim slovenskim masam nezaposelnost, ker so se stranke s svojim delom pokazale da niso držale obljub, danih nam pred volitvami.

2. Da sprejemamo v celoti jožefski resolucijo SZS in jo spopolnujemo tem, da se od danes naprej imenuje naša stranka pred vsem svetom Slovenska republikanska stranka (SRS).

3. Izjavljamo, da se bomo z vsemi zakonitimi sredstvi borili za vso odločnostno bojnost za republikansko vladavino naša država, v kateri naj ima vsak izmed trol narodov, namreč Sloveni, Hrvasi in Srbi, svojo posebno državnost (konfederacijo). Zato odločno protestiramo proti nameram vneti delci Slovenije v dva upravna dela.

4. Izjavljamo, da vidimo rešitev slovenskih, hrvatskih in srbskih kmetov in delavcev, kakor tudi malih obrtnikov samo v zadrudnem programu naša Slovenska republikanska stranka.

5. Izjavljamo, da želimo in hočemo slovenski republikanski zvezu s Hrv. se. sljako republikansko stranko, katero s tega našega prvega slovenskega republikanskega shoda toplo pozdravljamo. —

Prvi

Deželni kongres komunistične mladine

Predpreteklo nedeljo so se v Tržaški Delavski zbornici sestali delegati Mladinskih sekcij in ženskih skupin Jul. Benetije, da se sporazumejo za nadaljevanje dela v smislu sklepev, sprejetih na zadnjem narodnem kongresu v Rimu. Predsednikom so bili izvoljeni prof. Multsch, Maule in Enkel. Imenovan sta bili komisiji za overovljenje pooblastil in za pregled računov. S. P. Scottini je pozdravil kongres v imenu Tržaške Komunistične sekcije.

Prvi predsednik preide takoj na dnevni red in poda besedo deželniemu tajniku Berce, kot poročevalcu o delovanju deželnega odbora. Poročevalec začenja z dobro zadnjega deželnega kongresa komun. mlad., v decembru 1921, v kateri se je mlad. gibanje nahajalo v žalostnem stanju, še v poslednjih tednih udarcev državne in fašistične reakcije. Takrat je radno življenje bilo malo sečeno; 90 odstotkov sekcij je moralo v viharju reakcije prenehati s svojim rednim delom. Nastal je neslišni ovir, katere so morali mladi sodrugi odstraniti v teku štirih mesecev po zadnjem kongresu, da so mogli očistiti stare sekcije in ustanoviti nove. Iz seznama sekcij in ženskih skupin izhaja, da je bilo v zadnjem času ustanovljenih okrog 25 Mladinskih skupin. Tem treba pristati še ženske skupine in nekaj deških skupin.

O odnosu s stranko pravi poročevalec, da bi morali biti veliko boljše. Poudarja važnost, katero ima za komunistično gibanje organizacija slovenske delavske mladine Jul. Benetije, ki v vedno večjem številu prihaja pod naše zastave.

Med odobravanjem celega kongresa zaključil s. Berce svoje poročilo s sledečimi besedami:

«Mladi delavci Jul. Ben. italijanski in slovenske narodnosti so vsi s Komunistično internacionalo. Vzgladi discipline in bojevitosti, katere so dali juljski mladi komunisti so neskončni in stolidi v eni vrsti z onimi, ki so jih dali mladi komunisti Italije in celega sveta. Borba proti nacionalizmu je tu najhujša. Vse tje vstrajne borbe, je duh internacionalnosti v mladih delavcih obeh plemen tembolj ukorenjen. Mladi juljski delavci so se ne glede na narodnost, ne glede na meje oklenili rdeče zastave Internacionalne komunistične mladine za triumf mednarodnega proletariata».

Pertot je nato podal kratko slovensko poročilo.

Pri diskusiji poudri s. Vidali, da je v zadnjih mesecih izvršeno delo res veliko.

Cita se nato upravno poročilo, katerega je sestavil s. Eva. Mladinske sekcije, zlasti slovenske in hrvaške, ki so najmlajše, morajo posvetiti več pažnje upravi svoje organizacije. Na pisma in vprašanja deželnega odbora morajo odgovoriti brez odlašanja in v večjo natančnostjo kakor doslej. (Pri pisanju zapisnikov in vodstvu blagajniške knjige se mladi delavci učijo upravnega dela in se tako pripravljajo na upravljanje večje organizacije pred proletarsko revolucijo in na vodstvo državnih ustanov in obratov po proletarski revoluciji).

S. Biondi predlaga, da postopa novi deželni odbor najstrožje proti onim sekcijam, ki bi ne vršile svoje materialne dolžnosti napram zvezi.

O nalozah komunistične mladine (kakor smo poročali že v «Delu»: teze rimskega kongresa) je govoril Berce, po pooblastilu osrednjega odbora.

O ekonomski borbi komunistične mladine govori Buscemi.

Vprašanje ekonomske borbe delavske mladine je bilo postavljeno na dnevi red II. kongresa Internacionalne komunistične mladine kot ena najglavnejših nalog komunistične mladine. Ni se govorilo o tem prej, ker je delovanje mladih komunistov bilo izprano po trajnem ostrmem boju proti cialnodemokratskemu oportunizmu. Sedaj, ko je treba napraviti vse potrebno, da sklepni zadnjega mednarodnega in narodnega kongresa ne ostanejo samo na papirju, moramo temeljito spoznavati razmere, v katerih živijo juljski mladi proletarci in v tej točki zavzeti bojno stališče. Vprašanje ekonomske borbe zavzema danes ogromno važnost; z reševanjem tega vprašanja dosežemo mi dva namena. Prvič oprosimo sindikate socialnodemokratskega vpliva v živo revolucionarno silo novih vrst delavske mladine; drugič pridobimo naši mladinski zvezi simpatije in podporo mladih delavcev sploh. Na ta način sledimo mi pozivu internacionalne, ki se glasi: Prodirati med mase.

Poročevalec govori o izkoriščanju mladih delavcev v velikih in malih podjetjih, tvojnicah, rudnikih, delavnicah. To izkoriščanje skoduje tudi

odraslim delavcem. Da se takoj začne s praktičnim izvrševanjem kongresnih sklepov, treba je najprej ustanoviti Studijske odbore, pod nadzorom izvrševalnih odborov Mladinskih sekcij in onih Komunističnih sindikalnih skupin. Ti odbori proučujejo položaj mladih delavcev (valencov) in kmetičkih dninarjev v posameznih krajih in iščejo najprimernejšo obliko bojnih sredstev v svrhu obvarovanja mlad. delavcev pred izkoriščanjem in za doseg vseh pravic mladoletnih delavcev.

O propagandi med mladimi kmeti govori Ravagnan, ki konstatira takoj v začetku svojega poročila, kako se morajo komunisti razlikovati v svojem postopanju napram kmetom od socialistov. Medtem ko je stara Italijanska socialistična stranka s svojim šumnim in lahkomišelnim maksimalizmom privlekla nase kmečke mase, uporabljajo potem njih število za svoje — volitvene namene, slopa Komunistična stranka med srednje in megle kmete, kaljarje in kmečke dninarje s parolo, da kapitalizem izkorišča (posredno ali neposredno) tudi kmečke množice. Kapitalizem pa se more odpraviti le z uspešno proletarsko revolucijo.

O propagandi med dijaki poroča Enkel. Opisuje delovanje nanovo ustanovljene Komunistične dijaške skupine, ki šteje že znatno število članov. Skupina priredi skoraj vsak teden kako predavanje ali diskusijo, katerih se smejo udeleževati vsi dijaki (brez razlike političnega naziranja). Poziva sodrugi študente na delo, da osnujejo podskupine, ki smejo obstajati tudi samo iz 3—5 članov ter da potem teh ali (kjer to ni mogoče) posamezno pristopijo osrednji Komunistični dijaški skupini v Trstu.

O ženskem gibanju (govorila med ženami proletarkami) govori s. Boscarol. Žensko gibanje v naši pokrajini se je v glavnem začelo razvijati po fašističnih reakcijah. Čita nato svoje teze, v katerih predstavlja, da se mora kot podlaga za propagando med ženami proletarkami vzeti gospodarske pogoje, v katerih le-le živijo. Žene v sindikatih morajo vršiti enako delo kakor Komunistične sindikalne skupine. Treba je iti med mase; med maso pa se ne gre, ako si ji stavi ključ pred oči vprašanje proletarske diktature in meščanske demokracije, ampak treba ji je govoriti o gospodarskih pridobitvah, naj si imajo te-le tudi zgolj vsakdanji in predhodni značaj.

Berce sporoča delegatom in delegatkam, da se bo v kratkem vršil kongres vseh Komunističnih ženskih skupin. Na tem kongresu se ustanovi tudi nekaka zveza med že obstoječimi skupinami. (Opozarjamo že sedaj Mlad. sekcije na ta kongres. Kjer mogoče naj se ustanovi še sedaj žensko skupino. Na tem kongresu morajo biti zastopane tudi slovenske žene proletarke.)

O organizaciji proletarske dece o propagandi med mladi poroča Jaksic. On prikazuje delo, izvršeno v Trstu. Tu obstoja skupina proletarske dece, ki šteje nekaj stotin dečkov, deklic in otrok. Z organizacijo proletarske dece se bo prešlo v kratkem tudi na deželo, kjer tudi obstoja že kaka mlada skupina.

Po teh poročilih se izvoli novi deželni izvrševalni odbor.

Vsed kasne ure in ker so morali delegati iz Goriskega in Istre oditi, je bilo nemogoče govoriti še o vprašanju propagande polgm sporta (Mladinske sekcije dobilo o tem še potrebna pojasnila).

Kongres je tako zaključil svoje delo. Dolžnost sekcijnih delegatov je, da poročajo o njegovih sklepih članom, da preidejo tako z razumevanjem in odločnostjo na praktično delo.

Početek moje ideje

Štirinajstletnemu dečku mi je rojila po glavi misel, da ima človek v sebi nagon za nečim stremeti, se za nekaj žrti. Prišel sam to slavnostno šljundirati. Kakor sem šel in kakor se mi je zdelo moglo bi biti to: Delati za ljudi, ki govorijo svoj jezik za takolimenjovani narod, da se ta-las boji kot mogoče kulturno in gospodarsko razvije. — Kaj hitro sem napredoval in z vsa dušo prišlo misliti in delati na to. Kakor je nepobito, da se človek v gojovih letih hitreje razvija, tako sem se tudi jaz. In poročilo se mi je vsaj misli, radi katerih sem bil v dvomu, sam sem nekako tako in: Čemu vem, da se človek tako za svoj narod? Ali nisem vaj ljudje enak, ali nam ni dala narava vsem enake pravice udihati svet. In ko bi se nekaj ustanovili jezik, ki bi veljal po vsem svetu in bi se ga ljudje hitro oprijeli, kaj bi oslabele od tistih razlik, ki ločijo narod od naroda. Narodno čustvo bi se ma le počasi razvijalo v prazen nič. Da se narod med se bo koljejo je krivo ravno to, ker vsak zas dela in hoče drugega podjarmiti, eden

ki niso ne strokovno, ne politično organizirani. Sedeli so v gostih gruclah, ženske in moški, v umazani, zatohli kmeti; pred vsakim parom steklenica ženja. Nikoli še nisem videl tako izpitih, upaljih obrazov — izpitih in upalnih od težkega dela, od slabega življenja in od šgarja. Peli so narodne pesmi — hripavo kričanje brez melodije in brez besed. — Ko sem jih gledal in poslušal, mi je bilo slabo — slabo ne od zatohlega zduha, ki je puhtel iz krčme kakor iz apnenja; tudi ne od alkoholnega smrada — te dve slabo od srca in srda.

V srdu in sramu sem ponihl: kaj niso celo ti ljudje, neizobraženi, neorganizirani, ki jih je dostojni kulturni narod z zaničevanjem zavrgel in ki jih imenuje poživljene — kaj niso celo ti ljudje kulturni delavci? Kaj ne sloni vsa kultura na njih izmučenih plečih, kakor je slonela nekoč grška kultura na plečih helotov, rimska kultura na plečih vsenarodnih sužnjev? Kaj ni delo teh zaničevanih, nepoznatih tisti temelj, na katerem zidamo svoje kulture babilonski stolp, ki se skoro dotika že oblakov? ... Oblakov se dotika babilonski stolp naše kulture in tisti, ki ga nosijo na svojih trdnih plečih, ga ne vidijo, ker so njih močne oči uprte v tla! ...

Se sem siljal njih divje, nerazloženo kričanje in sem povsod glavno in sem se osramočen po svoli poti ...

Par dni pozneje sem prišel v prijazno ljubljansko rodbino in pogostili so

drugega nadkrijevati. To rodi le ostudno sovraštvo med njimi. Prišel si do tega prepričanja, zdelo se mi je, da sem zagledal pravo luč. Božanska misel me je navdala, delati za svobodo celega človeštva, premagati grodo sebičnosti, ki glo- da na vsa.

Spoznal sam svoje človeško dostojanstvo, akterega ne izpodrine nobena sila. Spoznal sem idejo svobo, kakor sveto je dostojanstvo človeštva samga v katerem tista resnica in pravica, kateri nista še prišli do veljave ali čititi morata edino! potem enega kleva in onega pa stira.

Mladi komunist.

LOJZE MLINAR:

Naš kraj Matjaž

Trudni rudarji so sedli k oddihu in položili svoje krampe iz rok. Sključeni, stari od silnih naporov sedli so tja kakor pod črni obok.

Prvi med njimi je glavo podprl, tiho pomislil, na glas je dejal: «Težko trpljenje in teži so dnovi, a ta naš boj ne bo nikdar končal.

Sužnji rodino se sužnji umremo, suženj sem jaz in suženj je sin. Pa če trpiš, pa če se upiraš, kakor si rojen, ostanet trpin.

Drugi se dvignil je in spregovoril: «Kaj pa, o bratje, naš kralj Matjaž? Saj ne bo dremal na veke pod goro. Kadar zbudi se, rešiteli bo naš.

Tiho je bilo trenotek med njimi — Pa spregovoril je tretji rudar: «Silno, krvavo je naše trpljenje, Krut je nad nami usode udar.

Toda, zakaj naj obupamo, bratje, če tista misel živi še v nas vseh: da nam zaman je iskati Pravico, če je ne iščemo v svojih pesteh.

Kaj bi čakali na kralja Matjaža? Kaj bi se vdanoli volji Boga? Če nam je sejeno izprašni kupa, dajmo, sami jo izprašamo do dna!

Če nam je sojeno večno prokletstvo, bolje za nas je, da pademo v smrt. Toda, čemu nam besede o smrti? En zamahljaj in naš jarem bo stiri.

Tiho sedeli so mračni rudarji, v dušah jim vstala je krepka zavest: se je Svoboda in se je Pravica, poi, ki k nim vodi, pa krepka je pest.

Socializem in krščanstvo

Ne sme se zamenjavati krščanstva z današnjimi cerkvami, pa naj bodo to že katoliške, protestantske, pravoslavne ali pa «narodne». Današnje cerkve so reakcionarne in undnjane mogočtem tega sveta. Pravi Kristov nauk, nauk ljubezni in miru, nima nič skupnega s temi cerkvami, ki blagosiljavajo morilno orožje, in vsem vam je znano, kako so neliči sovraštvo med vojsko po vseh cerkvah.

Kristov nastop je bil eden največjih dogodkov v zgodovini človeštva. Prvič je učil, da so vsi ljudje otroci enega očeta, vsi enako vredni. In posebno je ljubil reveže. «Kar boste storili za najskromnejšega svojih bratov: to ste storili meni».

Krist je bil prvi, ki je vili nove upe v srca zatiranih in ponižanih. «Lazje pride kamela skozi šivankino uho, kakor pa bogatin v božje kraljestvo». — Krist je zapodil kupce in trgovce iz templja. «Ni mogoče Bogu služiti in obenem denarju». On pravi: «Kdor ima dve suknji, naj da eno tistemu, ki ni nima nobene!».

Prve kristjanske občine so bile komunistične (t. j. posamezniki niso imeli osebne lastnine, ampak vse je bilo skupno vsem). Apostolska zgodovina pravi o Jeruzalemski občini: «noben ni rekel o svojih posestvih, da so njegova, ker vse jim je bilo skupno. Tudi ni bilo nobeneve reveža med njimi; ker li, ki so imeli hiše in nlive, so jih prodali in skupičke so položili apostoljem pred noge in razdelilo se je vsakemu toliko, kolikor je rabila».

Tudi pisma aposteljev pisajo v tem smislu: «Drago ste odkupljeni ne bo diti hlapci ljudi». «Kdor ne dela, naj ne je». Ta stavek je danes tudi v stavi proletarske ruske države. Sveti Pavel piše dalje: «Jokajte, bogalinci, nad zrem, ki bo prišlo čez vas. Vaše gospodarstvo bo izginilo in noli bo dolgo poži vsa oblačila. Vaše zlažo in srebo bo vzela rja. Ostanek bo prišel prti vam in izjedel bo vaše meste kakor ogenj. Glejte, plačilo, ki ste ga odrgali delavcem, ki so počeli vašo polja, kriči na glas in kričanje ženicev je prišlo do ušes Gospoda vojskanih trum.»

Povsodi so bili sužnji, reveži, zatirani prvi, ki so se oprili nove vere. O tem priča jasno prvi cerkveni učitelj. Sveti Klemen iz Aleksandrije: «Vem Bog nam je dal pravico na užitek, ali le do meje potrebnosti, in po njegovi volji

mora biti užitek skupen. Ni prav, da sedi eden v izobilju, medtem ko jih mnogo strada». Sv. Ciprian: «Vsa, kar je Božje, je nam, ki smo si jo prilastili, dano v skupno uporabo in nikomur ni dostop k Njegovim dobrotam zabranjen, da bi cel človeški rod užival v enaki meri božjo dobroto in darežljivost». Sveti Bazilij Veliki: «... tako so ustvarjeni tudi bogatinci; oni vzamejo to, kar je skupno, v naprej v svojo last in si prilastajo to, kar so to dobili poprej, kot svojo lastnino». Rufin: «Zemlja je dana vsem ljudem v skupno last; nihče naj ne imenuje pa svoje to, kar je siloma pridobil čez svojo potrebo iz tega, kar mora biti skupno». Sveti Ambrozij: «Do katerih mej gre vsa brezvestna požlostnost, bogatinci? Hoče-te sami stanovati na zemlji? Zakaj zavrgnete sbrate v naravi? in si prisvajate posestvo narave? Zemlja je skupna last vseh, revežev in bogatincev». Sveti Križostom: «Bog ni v začetku enega ustvaril bogatega, drugega revnega in ni delal izjem s tem, da je pokazal enemu pot do zlatih zakladov, drugemu pa branil, da jih najde; ampak vsem je prepustil v last isto zemljo. ... Ali mar ni zemlja in vse, kar je v njej, last božja? Če spada torej naš posest Bogu, spada torej tudi našim sbratom v Bogu. Kar je last Boga Gospoda, je vse skupna last naš vseh».

Nadškof Antonin v Florenci smatra, da je dovolj krukla delovna doba za zaslužek potrebnega. Sveti Tomaž Akvinski zahteva odpravo privatne lastnine. Ni greh, če bi si kdo v sili prilastil tulo stvar.

Toda čimbolj je v cerkvah pojemalo pravo krščanstvo, čimbolj so se cerkev in njeni služabniki borili za posvetno moč in bogastvo, je zginjalo iz njenih naukov socialistično prepričanje. Bili so vedno le posamezniki, ki so mu ostali zvesti. In modernem socializem jo isto kark prvi kristjani. In zato smo mi pravi nasledniki in učenci Kristovi, ne pa tisti, ki so njegov nauk pokvarili in predelali tako, kakor je bilo ljudem mogočtem tega sveta.

KATI LINA.

Glasovi iz dežele

Idrija

PROSLAVA PRVEGA MAJA. Idrijski proletarijat je prepoznal letošnji prvi maj skoro tako kakor pred časom vojne. Na predvečer se je vršil v rudniškem gledališču slavnostni večer s proslo vstopnijo. Nastopila sta mešan in moški zbor, kateri sta zapela več krasnih proletarskih in umetniških pesmi. Med odmore je svirala delavska godba. Ob koncu se je pokazala živa sila. V sredini delavcev s proletarsko zastavo, na levi boginja z bakljo, v podnožju pa dva otroka, katera sta ponujala boginji kopek cvetlic in venec. Na desni in pod zastavo pa so stali delavci vseh strok. S pomočjo bengalske luči so se barve spreminjale. Proletarska mladina je tu dokazala, da je zmogla veliko narediti, dasiravno ni bilo med njo niti enega takozvanega inteligenta.

V jutro nas je vzbudila delavska godba, ki je svirala budnico. Do 7.30 je dospelo skoro do zadnjega moža delavstvo iz Sp. Idrije in sicer na trg, kjer je bila zbrana velika množica idrijskega proletariata. Ko je odsvirala godba je zapel moški zbor «Delavski pozdrav». Nato se je začel pomikati sprevod z zastavami in godbo na čelu. Spreveda oboj mesta se je udeležilo vse zavedno delavstvo brez razlike spola. Po obhodu je bil javni shod pri «Barbare». Tu se je videla prava slika. Izmozgano delavstva je slalo mirno na velikem prostoru, voditelj narod, takozvanih inteligentov ni bilo vmes. Kaj niti mar delavstvo? Oni se bore za «narodnost».

Shod je otvoril sodrug Ivan Kravna v imenu Komunistične stranke. Referat je imel sodrug Vidmar. Govorjak je orisal v kratkih in jasnih potezah pomen proslave prvega maja in splošni današnji položaj proletariata. Spomnil se je ruskega naroda, ki bi se gigantski boji za svobodo. Vsi napori buržoazije uničiti komunistično državo so se razbili ob jekleni vstrajnosti ruskih komunistov, kateri se bore še danes za svobodo svetovnega proletariata. Ker ni uspelo kapitalistom uničiti Sov. Rusije so jo poklicali v Genovo, da se ž njimi pomiri. Spomnil se je tudi vseh žrtvi, ki so padle v borbi za komunistično opozorilo je delavstvo, da mora biti združeno organizirano proti organizirani buržoaziji, ker le v slogi je moč.

Po končanem shodu se je delavstvo mirno razšlo ter se popoldan zbralo k veselici v rudniškem gledališču.

Črni vrh nad Idrijo

Dne 3. maja nam je ugrabila kruta smrt našega milega brata Matevca Habeta v mladinski dobi, 23 let starega. Bil je žrtve svetovne vojne. Ko je bil star 19 let so ga avstrijski rabili,

In spomnil sem se na mladotletne, prezagodni ostarele, v prašne cunjie ob lečene, trudne delavke — ki se rode in delajo in se zgredijo v prezagodni grob — ki so živlele in niso videlo življenja. Bog vedi, če ni hotelo hudobno naključje, da je delo in življenje ene izmed tistih kulturnih delavk napravilo tako čudno pot, da se je na svojem poslednjem cilju spremenilo v svetel pogled črnoko nedolžne Anke ...

Kultura je šla, kakor ne more biti drugače, v svojem razvoju vzporedno s političnim in socialnim razvojem. V političnem in državnem življenju se je uveljavila moč meščanstva, v socialnem življenju je zavladal kapitalizem neomejeno. In vsa kultura, kolikor se polajala v svojih zunanjih znamenjih, je postala meščanska in kapitalistična, ali bolje rečeno, je stopila v službo meščanstva in kapitalizma. Velika masa ljudstva je bila s svojim delom producent kulture, ne pa njen konsument. Kitijski kuliji kopljajo v Transvaalu diamante, nosijo pa jih dale v New Yorku; delavci v Belgiji izdelujejo dragocene in umetne cipke, nosijo pa jih demimondke v Parizu ... Dragotini Kette je dopolnil Preserna in je pisal nesmrtno verz: on je umrl mladotleten v velikem uboštvo, dragocenosti njegovih verzov pa ljudstvo ne pozna, polasti se jih je tisti mali del meščanske mladine, ki je umetnosti željan ...

Kakor si je osvojila moderna kapitalistična družba ljudske roke in ljudsko

Odmevi naukov Marxa in Kristusa

«Socialna misel», revija katero urejata A. Gosar in F. Terseglav v Ljubljani prinaša v svojem pregledu pod naslovom «Marxizem in vera» za njo najznačilnejše misli iz prispevkov k tej naši diskusiji.

«Socialna misel» citira in komentira:

V: Verski problem in komunizem («Delo», Trst, 19. jan. 1922; posebno pomembn je stavek: «Materializem je postal filozofija meščanstva, proti kateri se mora proletarijat boriti»). A. A. Spacapan: Odmevi naukov Marxa in Krista («Delo», 12. jan. 1922. Pisec se označuje za resničnega katoličana, ki veruje v vse dogme katoliške cerkve ki pa obenem pristaja komunizmu. Podčrtujemo stavek: «Akko bi bil materializem res podlaga ali svojstvo komunizma, zakaj pa niso vsi oni, ki so materialističnega svetovnega naziranja, v komunistični stranki? Pa kaj to, da niso v komunistični stranki vsi materialisti, oni tvorijo celo večino in jedro vse buržoazije, so jedro izkoriščevalca kapitalizma. Akto pa je na katerem izmed njih kaj verskega, ki to sama navlače, pesek v oči, ker v resnici nimajo nikake žive vere, naj se že prištevajo katoličanom ali mohamedanom, judom ali poganom.» — Ruski: «Vera in sodobni komunizem» («Delo», 2. februarja 1922; ne prinaša nobenih novih vpogledov in se giblje v toku starih materialistično-marxističnih gesel) — I. B.: Komunizem in vera («Delo», 9. marca 1922. — Pisatelj sodi, da nasprotstvo med krščanstvom in komunizmom ni bistvenega, ampak akcidentalnega značaja. Če se cerkev ne veže z reakcionarnim družabnim redom in če se na drugi strani komunizem ne veže z materialističnimi dogmatiki, to nasprotje odpade).

Objavljamo to, da sporočimo našim sotrudnikom, ko mislijo o njih slovenski krščanski-marxisti.

Sv. Anton pri Kopru

Drago nam «Delo». Tudi pri nas smo proslavili prvi majnik. Pa vsi nismo mogli zbog zaostalega dela na polju. Po večini smo storiili to v srecih in dajali duška svoji zvestobi do komunistične stranke, ki nas vodi do boljih in srečnejših dni.

Tudi na tebe, o dragi naš list smo se spomnili. Zbrali smo L 20 za tvoj Tajni sklad. — Tem potom predlagam, da bi se še večkrat spomnili na glasilo trpečega in usuznjene delovnega naroda.

Zivel rdeči sv. Anton! Zivela svetovna revolucija! Zivel komunizem!

Rdeči vaščani.

Brda

Če pogledamo par let nazaj: Kakšna so bila naša Brda? Sam cvetoči vinograd in sadni vrst. Sedaj vidimo le žalostna sledi svetovne vojne.

V času vojne je pohajala buržoazija v gledališča in kavarne in se zabavala, medtem, ko so delavci in kmetje v strelskih jarkih in kavarnah trpeli lakoto, žele in mraza. V Brdih se to ponavlja Na eni strani se gospodje vozijo v avtomobilih in s kočijami na razne zabave, ubogi kmetje-koloni pa trpijo v svojih bornih kočah in na polju vsega pomanjkanja.

Kmetje-koloni sužnji! Vstanite in odprite svoje oči! Pogledajte, kako neusttaršno se bori delavec v mestni tovarni in delavci! Tako borimo se tudi mi ramo ob rami z delavci v enotni fronti, da dosežemo cilj svobode in enakopravnosti.

Videl sem v Drnovku ubogo ženo, kako je s krampom čistila kamenje z njive V času vojne so prinesli na njivo kamenje zato, da zgradijo barake za morilno orožje in municijo. A sedaj mora to kamenje z njive čistiti sama ženska, ker so ji moža-gospodaria ubili v vojni. Gre veleposetniki pa si za ta ka dela najmlajše delavce in denar od vojne odškodnine uporablja še lahko za razne požrlje.

Koliko časa bo trajala ta krivica v Brdih! Ali bo treba tudi tu zagrabiti za vile, sekire in kose? Vse zdi, da se bo tako tudi zgodilo.

Oko komunista v Brdih.

Škurbina

Pred dvema leti je obstojala tu podružnica Ljudske odra. Podružnica je pričela že uspevati, ko je morala pod pritiskom domačih narodnjaških razgrajevcev zaustaviti svoje delovanje. Potem smo ostali zavedni delavci in kmetje le obične brez zavetišča.

Pozivljam vse bivše člane in članice podružnice L. O., da se zberejo zopet skupaj, da ustanovimo nanovo to potrebno društvo.

Vsak delavec in kmet mora vedeti, kako se godi tam, kjer vladajo pravi narodnjaki. Tam se zavedne delavce obča in še to v tujem jeziku. — Zrak na kamnitem Krašu se mora očistiti narodnjaštva. Zavladat mora duh internacionalnosti. Delavci in kmetje celega sveta smo si bratje in sestre.

Zivel komunizem, ideja mednarodnega proletariata!

Delavec A. L.

Nabrežina

Dramatični odsek Javne Ludske knjižnice uprizori v nedeljo dne 28. maja t. l. ob 5 uri popoldne na dvorščini kavarne v Nabrežini burko v štirih dejanjih (Vražja misel). Burka nudi mnogo užikov in zabave.

Kaj je gospodarstvo?

Vsak človek čuti neke potrebe (hrana, obleka, kurjava itd.) in hoče tem potrebam zadostiti. Zadoščenje teh potreb pa zavisi od zunanje narave. Da pa tem svojim potrebam zadosti, mora smotreno delati in to delovanje počinca se imenuje gospodarstvo.

Zunanja narava sestoji iz dobrin, od katerih nekatere same brez smotrnega dela (zrak, voda itd.) zadostijo človeškim potrebam, druge dobrine je treba pridelati in obdelati (hrana, obleka), da postanejo uporabne. Prve dobrine imenujemo proste dobrine in druge pa gospodarske, ker jih moramo šele z delom prigrisposdariti.

Proste dobrine so neobhodno potrebne; nimajo pa nobene vrednosti, ker jih imamo v izobilju, medtem ko imajo gospodarske dobrine svojo vrednost, ker se mora za njihovo pridobitev porabiti trud in čas.

Dobrine se dalje razdele na komunistične dobrine (hrana, obleka itd.) to so liste dobrine, katere se pri zadoščanju človeških potreb uničijo in produktivne dobrine, ki služijo, da dobri- ne producirajo in se pri tem ne uničijo, temveč le obrabijo.

Vse dobrine pa, ki spadajo pod človekovo oblast, s katerimi lahko prosto razpolaga, se imenujejo premoženje.

razvedrilo in ki je proizvajajo dramatični umetniki ali operni pevci; za njih v loži sedi liviran služabnik, da ploška ali žvižga namersto svojega lenega gospodarja, in naposled sede gospod graščak morda še v restavraciji, veterja tam vdrugič in bere morda navsezadnje še humorističen frajton, ki sem ga napisal jaz gospodu graščaku v boljše prebavljanje.

To je plačilen slučaj, ampak zdi se mi, da razodeva vso smešnost in hkrati vso krivico ustroja kapitalistične družbe. Seveda pravi graščak vse srdit in užaljen: Saj so plačani vsi po vrsti: arhitekt, zidar, slikar, kipar, vrtnar, krojač, voznik, tiskar, rudniški delavec, vsi do pisatelja, ki je spisal dramo, do komponista, ki je opero uglasbil, vsi do zadnjega štatistov na odru ... in morda celo Cank

Delavska šola

Zgodovinsko poslanstvo proletariata

(Nadaljevanje — glej štev. 123.)

V svojem delu „Miseria filosofie“ (str. 94) nam Marx objasnjuje na sledeči način to dialektično gibanje: „Kot tvori dialektično gibanje je ravno so bitje nasprotnih si terminov, njih boj in njih končanje v novo kategorijo. In to gibanje je gibanje ljudi, ali bolje rečeno: gibanje razredov. Objekt marxizma ni individui, ki je abstrakcija razredne družbe, v kateri družbi se skrivajo pod senco kapitalista — zasebniki razredi, ki resnično ustvarjajo produkcijo, — temveč pripoznava marxizem edino socializirane človeka. Tega človeka pa ne smatra kot oddelčenega od družbe, v kateri živi in se bojuje, marveč narobe: smatra ga v družbi. Radi tega je ta objekt razredni človek kot član lastnega razreda; ampak razredni človek, ki je na potu da postane zopet človek, ali — kakor je rečeno v deseti tezi o Feuerbachu — „Narivanje starega materializma je mešanska družba; narivanje novega materializma pa je človeška družba ali socializirano človeštvo“. Vsled tega je njen objekt proletariata kot razred in kot proletarskega razreda je proletarska revolucija kot sredstvo da postane človek neproletarski človek, nerazredni človek — član „socializiranega človeštva“. Marxizem ni hotel nikdar biti „stolnjenec“ sveta, temveč hoče izpremeniti ta svet, to družbo.

I. Potreba in svoboda v zgodovini človeške družbe

Tukaj se bo zdela, da pada marxizem v protislovje. Reko se bo, da ni naloga znanosti vplivati pri tvorjenju zgodovine. Zgodovina ima svoje zakone. In ti zakoni se lahko razkrijejo. V kolikor pa so zakoni, je naravno, da izvirajo iz neke gotove potrebe. In res, čeprav sem jaz polom Keplerjevih zakonov odkril one zakone, ki držijo v gotovem tiru planete, ne morem kljub temu v najmanjši meri vplivati na njih, da bi vzeli drugačno pot.

Pa vendar ponavlja Marx neprenehoma, da so ljudje sami mojstri lastne zgodovine. Zdelo bi se, da se ne more vršiti v istem času spočetje in predstava gotove drame: ali se godi vse vsled neke potrebe, ali pa delajo ljudje sami, — po svoji izbiri, — zgodovino.

Potreba in svobodno izbiranje, — kot protislovje termina, — sta čisto buržoazni protislovji. Podlaga buržoazne družbe je zasebni proizvajalec, ki kot tak živi in misli. Pretrgana je vez z drugimi zasebnimi proizvajalci, z drugimi, skupno živčnimi ljudmi. In le od zunaj, nasilno, se mu je ta zveznost vcepila v njegov dušo.

Zatorej se ta zveznost predstavlja kot nekaj kar ne obstoji tako povrsno, marveč kot nekaj s silo ustanovitvene, kar se uravnava po naravnih, ne izpremenljivih zakonih. Z druge strani pa se zasebni proizvajalec pošuje kot gospodar v lastni tovarni, kjer lahko počenja kakor mu se najbolje zdi. On je torej istočasno svobodni in podvržen potrebni zakonom.

Isti prizor, — samo v večjem obsegu — nam se nudi, ako vzamemo ne posameznega kapitalista, ampak cel kapitalistični razred, ter raziskujemo zavest, ki jo ima ta razred, to je, da raziskujemo predvsem njegovo politično ekonomijo. Kapitalistična družba je družba kapitalističnega razreda. Ta družba proizvaia in vlada svobodno, kakor ji kažejo lastni interesi. Ona pa si nikakor ne zna razlagati, kako nastaja to njeno proizvajanje in vladanje. To pa radi tega, ker se je izgubila zveznost med posameznimi člani razreda. Zaradi tega bo šla njena volja po poti nasilja. Ona mora udeležiti med svojimi člani obstoječe odnose s tem, da spremeni človeške odnose med osebami v realne odnose med stvarmi, mora ustvariti lastni organ — državo, ki izvršuje njeno voljo in usiliti sami sebi in drugim razredom svojo voljo in nje produkt, — državo, kot produkt potrebe. In znanost kapitalističnega razreda, politična ekonomija, je — smil, — po svojih klasičnih zastopnikih — Smith-u in Ricardu — gotovo prosta predpostavka, v kolikor je stremela za dosego objektivnih spoznanj. Samo po sebi uveljavilo je, da je bila ta objektivnost pripisati delstvu, da se niso še v onem času pojavila nasprotstva kapitalističnega razreda. V spisih Ricarda ne najdemo še nobenih teorij o krizi. Šele v spisih Sismondija je nekaj omenjenega. Predvsem pa se ni še pojavil kontrast s proletariatom. V takni kapitalistični družbi je politična ekonomija kaj lahko ostala objektivna.

Kaj pa je pravzaprav politična ekonomija videla v tej svoji objektivnosti? Ona je videla — in opisavala — družbo, ki je kljub svobodnemu delovanju svojih članov (svobodna konkurenca, svobodno zamenjavanje, svobodne pogodbe) še vedno navezana na potrebne zakone vrednosti, denarja, konkurence, profita. Ona je seveda tudi konstatirala temne strani te družbe. Videla je, kako propadajo milijoni in milijoni ljudi, katerim ni bila sreča mila, ki niso bili deležni bogastva in blagostanja. Bila pa je vseeno prisljenka proglasiti, da je revščina večni zakon (Malthus). Ta večni zakon revščine je moral konstatirati s cinizmom š. Ricarda (Marx „Miseria filosofie“ str. 23). Pozneje pa jo je moral vulgarne ekonomije zakriti pod pakolom „humanitarnosti“, z namenom, da se ne izda skrivnost buržoazije. Od tedaj naprej se v politični ekonomiji pojavlja kapitalist kot dobrotvorna oseba, v interesu delavskih razredov, na isti način, kakor je bil, — po pojmovanju fiziokratov — kapitalist v interesu velikih posestnikov. (Teorija o nadvrednosti, I. 45). Cimbole so se pojavljali razredna nasprotstva v kapitalistični družbi, tem naspejše se je morala formulirati — glade zatirane razreda — teorija „naravne potrebe“, ki isto mologija konfuzeje in prevare. V isti meri je tudi svoboda postajala ideologija. Na ta način je potreba postajala orodje, naperjeno proti proletariatu, zato da se zadržuje revolucijo. Svoboda kot orodje v rokah kapitalističnega razreda, s pomočjo koje se ima vzdrževati njeno nadvlado. In ta razvodilna je razbirjala vedno bolj. Tako jo vidimo v politiki, kjer je na eni strani demokra-

cija a na drugi strani prisilne mere v razrednih konfliktih, — sploh brutalna nasilstva; v verstvu, ki nam na eni strani predstavlja vseumogotnega boga, zakonom katerega smo podvrženi, a na drugi strani imamo človeka, ki naj bo odgovoren za svoja dejanja, za svoje grehe; končno jo vidimo v Kantovi filozofiji, v kateri deluje empirični človek pod vplivom naravnih zakonov, transcendentalna osebnost pa deluje svobodno. Razvodilne gre pa še dalje. Kapitalistični razred je bil celo prisiljen zalajiti njegov zgodovinski izvor. Moral se je predstaviti na način, ki ga napravila kot večno obstoječega: vse preteklo dobe ga predstavljajo kot mešansko družbo. Kapitalistični razred je moral pripisati lastnim zakonom obrazovanja večnih zakonov, zato da odvrne pozornost zatiranih od dejstva, da je on sam — to je kapitalistični razred postal, izšel iz neke druge družbe, druge oblikovane, iz fevdalne družbe in da je vsled tega tudi ta — kapitalistična družba prehodna.

Samo po sebi uveljavilo je, da ne bo nihče rekel, da je to zavedni proces. Ne! Ampak v kapitalistični družbi obstoji kontrast med potrebnostjo in svobodo: tukaj je vse! Ta kontrast se poraja v gospodarstvu in od tod se razširja dalje v politiko, v pravo, v verstvo in v filozofijo. Ta spor pa je, — kakor vsi drugi spori kapitalizma — dialektika. Končno pa to pomeni, da ta spor ni razrešljiv v okviru iste kapitalistične družbe. Rešitev je prišel šele proletariata, ki predstavlja v notranjosti te družbe negacijo. Ta rešitev pa se privede lahko do konca edino z uničenjem družbe razredov.

Zatorej je dialektična rešitev dana edino po proletariatu in proletarski revoluciji.

Proletariat je del kapitalistične družbe. Kapitalistični in proletarski razred si stojita drug drugemu nasproti kot člana ene in iste skupnosti, ki je ravno moderna družba. Vezana sta eden z drugim in za delj časa se zdi, da tvori en edini razred, kakor na primer v boju proti fevdalizmu tekem buržoazne revolucije.

V boju proti fevdalizmu se proletariata navdušujejo za kapitalistični gospodarski red, — kljub revščini in nadičam, ki iz tega reda izvirajo. Se za mnogo časa pomeni interes kapitalističnega razreda tudi njihov interes. — Oni se podvržejo zakonom kapitalističnega sistema in smatrajo te zakone kot neizpremenljive, nič več in nič manj od tega, kakor jih smatra isti kapitalistični razred. In kadar jih sili beda k puntanju, tedaj hočejo samo odrezati gnjile izraske tega sistema, to je, zahtevajo boljše plače, ampak jim ne pride na misel, da je mogoče zasuniti bodalo naravnost v srce tega sistema. Njegovi prvi zastopniki, socialisti-utopisti, vidijo revščino samo kot tako in tej revščini hočejo kolikor mogoče odpornosti v okviru kapitalističnega razreda.

V razvoju kapitalistične družbe pa nastane moment, v kojem se razredna nasprotstva razvijejo do take mere, da postane narava teh nasprotstev zelo jasna. V tej fazi razrednega boja se proletariata, stoje v boju proti buržoaziji konstituira kot razred, ki ustvarja svojo lastno teorijo. Pri tej točki pravi Marx: „Dokler se je ob pričelku boja, vidi proletariata v revščini samo revščino, ne da bi videl njeno revolucionarno, prevarno stran, ki bo poslala staro družbo k hudiču. Od tega momenta postane znanost zavedna produkcija zgodovinskega gibanja, neha biti doktrinarina in postane revolucionarna“ (Miseria filosofie str. 109).

Ta znanost je marxizem. Porodila se je v boju in za boj proletariata, kot „zavedni“ produkt zgodovinskega (proletarskega) gibanja.

Marx se je očitno (n. pr. Tönnies, „Zivljenje in nauk Marxa“), da je Marx politični prevod vplival na Marxa-učenjaka, namreč v tem smislu, da je prišel v svojih raziskavanjih do takih ugotovljenih rezultatov, ki so mu bili baš kot revolucionarju všeč. Za Marxa pa niso različne stvari revolucija in politika na eni strani in znanstvo na drugi strani. Marx ne loči raziskovalca od revolucionarja radi slabosti.

To je namreč podlaga principa, je metoda njegovega revolucionarnega raziskovanja. Znanost proletariata mora biti revolucionarna. In to radi tega, ker je sam proletariata revolucionarni razred, ravnotako kakor je morala postati znanost buržoazije od onega dne, ko je popolnoma zavladala — konservativna in ni mogla ne biti taka.

Radi tega pa se mora v tej revolucionarni znanosti, v marxizmu, kojeva objekt je revolucionarni proletariata — izrealiti to, kar se resnično dogaja v proletariatu. Vsa nasprotstva, s katerimi je prežet proletariata kot produkt kapitalističnega družabnega reda, so morala najti v marxizmu iste rešitev, ki je imajo v samem zgodovinskem procesu. In to v tem procesu se pojavlja proletariata kot razred, ki reproduciira v sebi nasprotstva kapitalizma, jih pojstrjuje do skrajnosti, da jih potem reši. Tudi nasprotstvo med svobodo in potrebo v socialnem postanku najde v proletariatu revolucionarno rešitev.

(Sledi.) LADISLAV RUDAS.

Najvažnejši organi človeškega telesa

Tvoje telo, čitatelj, je najfiniši, najdelikatnejši in najpopolnejši mehanizem na svetu. Najvažnejši deli tega mehanizma so sledeči:

Najprvo možgani. Ako so možgani za nič, je ves človek za nič. Možgani so zavarovani s koščnim klepom in človek jih mora vaditi z dobrim, globokim mišljenjem, ter z dobrim čuvom; skrbeti je tudi treba, da je kri, od katere možgani žive, čista in zdrava. Čudovit stroj so možgani: kepa hladna, bele mase s temno plastjo na vrhu, v kateri deluje misel. Možganska materija nima svarilnih živcev. Lahko se odreže kosček te materije in človek ne bi čutil nič več kakor če se odreže šop las. Možgani se dvojini. Eno polovico je sedež govora. Ako je ta del ranjen na kak način, se moč govorenja lahko prenese na drugi del, če ni človek že prestar. Jeziki so shranjeni v plasteh možganske materije kakor plošče na polici. Ako se poškoduje plast, tedaj človek naenkrat pozabi dotični jezik, lahko govori drugega, če ga zna. Zgodilo se je, da je kdo, ki je bil ranjen na glavi, nenadoma pozabil angleščino, govoril pa je latinščino, katere se je naučil v mladih letih v šoli.

Mehanizem možganov nar. je zo-

precej znan, toda kako se vrši proces mišljenja, nimamo še najmanjšega pojma. Zdi se, da sploh ne moremo misliti o tem. Možgani se branijo mišliti o sebi. Komaj nekaj stoletij je tega, da vemo, da je aparat misli v možganih. Starogrški učenjak Aristotel je pisal, da možgani niso za drugo kakor da porajajo solze v oči in mokroto v nosu. Drugi so bili mnenja, da je sedež misli v srcu, jetrih ali v drobci. Očaki, ki so pisali biblijo, so nekeje zapisali, da človek misli z ledvicami.

Za možgani pride srce, stroj, ki namaka telo z življenje dajajočo krvjo. Srce jemlje kisik, ki prihaja v pljuča, in ga pošilja bilijonom živčnim, dihačim in živajočim celicam v vašem telesu. Srce je telesna čistilnica. Kri, ki zapusti srce veselo rdeča, se vrača po žilah nazaj temno rujava, polna nečistote, ogledene kisline, smrtonosnega strupa, ki se nabira v telesu. Pljuča precedijo kri, jo napolnijo s kisikom, neutralizirajo nevarne kisline in srce jo zopet pošlje celicam.

Ta proces se vrši sleherni minuto in uro, sleherni dan in noč, leto za letom, dokler je človek živ. Začne se predno je človek rojen in preneha, ko pride zadnji dihiljak zraka v pljuča. Drugi organi telesa včasih počivajo, toda srce in pljuča ne počivata nikdar skozi sto let, ako človek ukača to starost. Kajne, čudovit je stroj osrčja!

Razvoj razredne zavesti je predpogoj za zmago proletarske revolucije.

Meščanske državne naprave in ustanove: vojska, uradništvo, policija, so ovira tega razvoja.

Odprava le-te naprave prosto pot delavskemu razredu.

Sovražniki jugoslovanskega proletariata so tudi narodnjaki in njih društva, knjige, časopisi.

Vaš list, sodrug, je najvažnejše orodje v boju proti meščanski državi in njenim pomočnikom, narodnjakom.

Čitajte, razširjajte in podpirajte Delo.

Za sroom so pljuča, o katerih smo pravkar govorili. „Kri je življenje“, pravi stari pregovor. Toda kri bi bila hitro črna, strupena in smrtonosna tekočina, ako ne bi bilo čistilne in kisovalne sile v pljučih. Pljuča, ki se redno stiskajo in razširjajo, zalagajo krvna telesa s kisikom in čistijo kri kakor oseka in plima čistita morje. Ako bi ne bilo oseke in plime, bi morje postalo mrtvo in strupeno. Sreča, da ima zemlja luno, ki povzroča dviganje in padanje oceanov.

Četrti važni organ je želodec. Želodec je laboratorij, delavnica, v katerem se hrana izpreminja v kri in kri se obratno izpreminja v duševno in fizično moč.

Znani učenjak John Tyndall je nekoč dejal med predavanjem, da bi bil enkrat skoraj padel v močvirje, ki je bilo polno rakov. Ako bi bil utonil v močvirju, bi ga bili pojedli raki in Tyndall bi bil spremenjen v možgansko tvarino rakov. Tako pa je on pojedel nekaj rakov za kosilo, ki so postali del Tyndallovega telesa. Zanimiva ilustracija izpreminjanja prilagoditve snovi.

Kaj je dolžnost človeka napraviti njegovemu telesu? Držati možgane jasne in kri čisto z rednim spanjem in zmernim življenjem. Kri je čista, kadar človek živi različno redno hrano in diha globoko, tako da pride dosti kisika v pljuča. Telo se mora gibati; med gibanjem se pljuča navadijo globoko dihanja. Gibanje, bodisi s fizičnim delom ali telovadbo povzroča potenje in to je potrebno za čiščenje milijard luknjic v koži, s katerimi diha telo. Vsako ve, da bi umrl, ako bi prenehal dihati s pljuči; malokdo pa ve, da popoln zamaženje luknjic v koži tudi povzroča smrt.

V srednjem veku se je zgodilo, da so v Italiji pozlatili več otrok z namenom da bodo izgledali kot angeli v cerkveni procesiji. Vsi otroci so umrli, razen enega, katerega je rešil Leonardo Vinci. Zlata barva je zaprla potne luknjice na koži in posledica je bila smrt. Kadar koža ne more delati, to je odvajati nečistočo na plano, tedaj je veliko breme tega dela naloženo ledvicam. Zapomnite si: koža je drugi sistem dihanja in vsled tega je ravno tako važna kot pljuča. Zato je potrebna redna kopel s trdim drgnjenjem. Delavci, ki opravljajo težka dela, lahko prestopajo brez redne kopeli, ker se splošijo pri delu in potne luknjice dihaajo stalno. S tem pa ni rečeno, da morajo biti umazani. Vsek delavec, ki zna ceniti svoje zdravje, bo držal svoje telo čisto.

Zivljenje je krasno, ako je človek zdrav, pa če je tudi sto let star, toda v boleštni in pohabljenosti je življenje velika muka.

(Po Arthurju Brisbanu.)

Prosvjeta v Sovjetskoj Rusiji

Divni prosvjetni rad, koji se objavlja kod djece u Rusiji, priznaje se općenito posuđa, a o njemu komentiraju gotovo svi posjetioci te zemlje.

Ono, što nije općenito poznato, jeste količina vremena, truda i misli, što se posvećuje, da se digne velike mase odraslih radnika iz dubokih dubina igno-rancije (nepoznanja) i nepismenosti na veću intelektualnu (umnu) razinu.

Imam zahvaliti dobroti gospođe Lenin i Lunacarski što mi se je pružila prilika, da zavirim u nutrinu tog rada kako sa teoretske, tako i sa praktičke strane.

Jedno pero na pedeset diaka.

Velicina ovog programa može biti shvaćena jedino, kad se razumije, da ima u zemlji 22.000.000 odraslih osoba, koje ne znaju ni čitati ni pisati. Uz to je još i velika nestašica materijala, pišaćeg papira, pera, olovaka i slično. Rekli su mi, da se je na jednom mjestu tražilo šest pera na svakih deset diaka, ali je bilo na raspolaganje samo jedno pero na pedeset diaka. Isto tako je i nestašica učitelja, i prva stvar koju se je činilo nakon revolucije, bila je, da se odgoji što veći broj učitelja i to na takav način, da bi se uхватili u koštac sa nepismenošću.

„Obračunavanje sa nepismenošću.“

Unatoč svih poteškoća naučilo se čitati i pisati samo prošle godine najmanje 4.000.000 osoba. To je bilo moguće — kako mi je rekla gospođa Lenin — usljed ogromne težnje za znanjem u cijeloj Rusiji. Narod je kao neobrađeno polje, i on je išao za prosvjetom isto onako pohlepno, kao što suha zemlja upija kišu. Otpočela je velika kampanja za „obračunavanje sa nepismenošću“ — i ona se još vodi. Upotrebe se više vrsta novih metoda.

Čitava vojska umjetnika je risala slike veoma živahnog obilježja. Neke se slike tiču jedino budućnosti, a u svima se prikazuje — kao što se je izrazila gospođa Lenin — vrijednost znanja. Jedna je slika sjećam se, prikazivala slijepog seljaka, koji koraca po grebenu. Time se je izražavala opasnost neznanja.

Veoma je težak zadatak — dobavljanje i raspodjela knjiga. U Rusiji ima 52 gubernije, a vijeće svake gubernije opskrbljuje mjesna vijeća knjižnicama ili „čitaonicama“, kako ih nazivlju.

Često se uzme kuću u kojem selu, a knjižničar čita na glas seljacima i tako malo po malo pobuđuje u njima želju za naukom.

U drugom slučaju „čitaonica“ se nalazi u velikim pulučinim kolima, koje se zaustavljaju po selima, i tamo knjižničar čita seljacima.

Na taj način se stvaraju jezgre diaka, organizira se izmjenjivanje knjiga i učitelja. U tu svrhu su zaplijenjene sve stare privatne knjižnice.

U Moskvi i Petrogradu ima knjižnica, koje su bile stvorene prije revolucije i odule se posudjuju knjige na čitanje. Načelnik je stvar gledom na biranje i raspodjelu knjiga u selima, koja su jako udaljena od gradova.

Značajna je crta odgojnog i društvenog života Rusije veliki broj klubova, kojih ima posuda.

Ima klubova, u kojima se čita i raspravlja o knjigama, gdje se izdaju časopisi, priređuju domaće zabave i slično.

Najveći je klub — dvorana zanat-skih unija u Moskvi.

Tu čitaju predavanja i drže govore specijalisti i književnici, viješći svi vrsta a članovi polaze, slušaju i sudjeluju u raspravama.

Opazja se jednostavni, neobrađeni komunistički podstaci, koji kao da prožimlje ruski znanaj i čud i koji čini, da je ruski život u klubovima onako lagan i naravan za Ruse.

Mnogi su klubovi vezani za tvornice, a radnici se sastaju na večer i željno vode raspravu o radovima Tolstoja, pa čak i Shakespeara. Ljudi su iz naravi umjetnički raspoloženi, vole glazbu i ples.

Klubovi daju veće i manje komada, koji više puta imaju u sebi čisto odgojne crte.

Potpomaganje glazbe je isto tako dio prosvjetnog sistema. Posuda, a naročito u Moskvi — stoji glazba na veoma visokom stepenu. Za ljude, koji ne znaju čitati i pisati — a mnogo je seljaka i gradskih radnika u takvom stanju — osobito su korisne slike i drame.

Prosvjetni brodovi i željeznice.

Mogao bih pisati još mnogo. Naročiti brodovi i vlakovi su određeni u svrhu prosvjete, a puni su raznih predmeta za potkupe i odgoj.

Može se jako mnogo pisati o poteškoćama u vezi sa raznovrsnim jezicima, kojima govori stanovništvo u raznim krajevima.

Kremlinski megafon.

Ali ja ću završiti uz kratki osvrt na odgovnu metodu, koja kao da je uzeta izravno iz stranica znanstvenih romana H. G. Wellsa.

Na nekoliko je javnih trgova u Moskvi postavljen telefonski aparat. U sta noviti sat dana dolazi tamo čovjek sa ogromnim megafonom (aparatom za pojačanje glasa), koji on spaja sa telefonom.

Ona neko iz Kremlina počinje čitati, a ljudi se skupljaju i slušaju.

Ja sam slušao jedne noći, kad nam je nevidljivi izvijestitelj javio sve najnovije vijesti o gladi u gladujućim predjelima.

Opaska. — Gornji članak o prosvjeti u Rusiji napisao je engleski novinar R. M. Fox, koji je boravio neko vrijeme u Sovjetskoj Rusiji. Članak je štampan u „London Labor News“.

Upepeljivanje mrličev.

Sežiganje mrličev je bilo v navadi že v takozvani dobri bron pred tri tisoč let. Vsi arijski narodi (sveti Gridi, Indci, Kelci, Slovenci, germanske plemena ali) so sežigali svoje mrtve in shranili pepel v arah, katere so pobom pokopali. Grobovi v severni Evropi iz zadnje periode neolit-ske dobe vsebujejo le lončena ali kamnena posode s človeškim pepelom. Sežiganje je bilo primitivno. Mrliča so položili na veliko gromado drvi, koje so zalagali Rimljani so na ta način sežigali svoje veljake na javnem trgu. Čistega telesnega pepela seveda niso mogli ohraniti, ker je bil v takem primitivnem procesu sežiganja pomešan s pepelom lesa.

Moderni sežiganje mrličev, ki se vedno bolj razširja po vsem kulturnem svetu, se vrši na drugi način, vsled česar se ne imenuje več sežiganje. Denes je mogoče dobiti čist pepel, v katerega se izpremeni truplo, brez kakšne primise. Upepeljivanje se vrši v posebnih napravah ali krematorijih. Truplo se položi na podolgovato kamnito iz opeke ali želzo, pod katero je peč. Ogenj, ki peči razgrze zrak v kamniti do visoke stopinje, tako da se razkroji v plina. Plamen razbija hidrokarbona in plinometre vnamne plina, ki potem hitro upepelje truplo. V kamniti ni nobenega prepaha, tako da ne pride notri zrak od zunaj in plin ne more uiti. Skodljiv plin, ki se naredi v začetku iz trupla, odhajajo po posebni cevi v drugo peč, kjer so takoj absorbirani in uničeni.

Na ta način se truplo, ki tehta 144 funtov, spremeni v 50 funtov v štiri minute apnenčevega prahu. Za kremiranje trupla se navadno porabi 200 funtov goriva.

Moderni proces sežiganja je sanitarn in hitre. Medtem ko prejšnje po leta, predno se truplo v zemlji izpremeni v sprah in pepel (toda je mogoče, če stoji ostajeno) in gro narove človek skozi stotine mnogih ogabnih procesov grada in vrevi, v krematoriju, postane pepel v manj kot eni uri ne da bi ga žrli kopje ali pa shranj napre v žaro in poimajo v krematorijih, predelali, ki jih krematoriji se na njih vseh vrstih mrtavljajo na pokopališčih, ki se hlo vseh vrst v zemlji. Veliko sredstva, da lahko ohrani svoje truplo po smrti v betonu, kjer se samo posuši, je dobro, toda ako ima biti pokopano v leseni krsti v floci, je bolje da se upepelji.

Proletarske pesmi

A. S.

Naš vzor

Rodik sem se v hiši proletarski

in ne v bogati, ne učen.

Oče, mati so me učili:

„Bodi pridn, poslušen, pobožen in pod-

ložen!“

Učitelj pa mi cepil v glavo

imperializem in nacionalizem,

Duševnik me rotal, naj bom podložen.

Ko prišel sem iz šole domov,

oče me poslal na polje.

In ubogal sem.

Pretekla so leta in minil je čas,

moral sem iti s trebulom za kruhom.

Toda žalost v zavesti prijela me je,

nikjer zasloble in nikjer svobode,

da hoditi bi za njimi.

O ne, sedaj smo spregledali.

Mladina, glej, na vzhodu zarja vzhaja

za tvoja razočarana srca.

Le zarja, la osvobodil nas,

ki je edina nam zasluga,

Zato le združi se, pripravi,

da vzhajajoče solnce svobode

te našo bo pripravljeno!

In glej, na vzhodu zarj svobode

nam jasno kaže pot naprej.

Le zvestost, vztrajno se boriti,

idejo našo širiti

med proletarske vrste.

Glej, ko žiri se pravice boj,

buržoazijo je strah.

Zato obča našo kri pošteno,

trpinči po zaporih druge naše.

Toda kri le zvesta nam ostaja

do konca življenja.

Prebili smo dosti gorja, preliči smo do-

sti krvi,

a vendar naprej se bomo radostno borili.

Za pravico in svobodo

še mnogo bo krvi prelite —

a vendar je bodočnost naša.

Kapitalizem nam z vsaki grozi,

a ideal naš zvesto živi

borec se z realci.

Ko buržoazijo je strah,

ker hoči mladine po pravi poti.

Mladina le naprej!

Slovenski pravici nasproti!

Buržoaziji poslednji udarec zadaj!